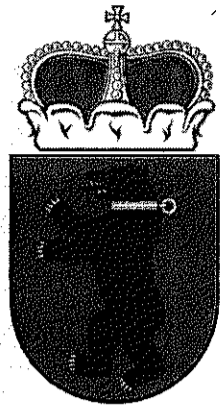

↓ Sosėkorkem Žemaitėjas himnā pātis! ↓

REKLAMOS SKYRIUS
 tel. (46) 431310
 faks. (46) 300954
 mob. tel. (643) 94946
 El. paštas:
 reklama@labaszemaitija.lt
 www.labaszemaitija.lt

Labas ŽEMAITIJA

www.labaszemaitija.lt

2007 m. vasario 23-kovo 1 d.

KAINA 1 Litas

NR. 8 (16)

INTERNETINĖ ENCIKLOPEDIJA

ŽEMAITIŠKAI

Svėki atvikenė Vikipedėjė žemaitiu ruodu

Cė galat rastė informacėjės Žemaitėškā. Vėsus nuorontū dēdī kvėitam prisėjungtė pr korema. Tas nie sonkė: prisėregistrounė, spaudi "Taisitė" kuokė nuors straipsnė ē wiki kuodo, katras nie sonkus tēkrā, rašā tekstā.

Dabā Ir straipsniū tējk: 1 146 ēr anū tik daugies. Pats pruojektas priklausa "Wikimedėjė" (Wikimedia) pruojektou "Vikipedėjė" (onli Wikipedia), katramė koramas encikluopedėjės vėsoum ruoduom.

Žemaitėška encikluopedėjė startava 2006 metu kuova 25 d. ē dā I kūdėkiaus stadėjuo. Ta kvėitam prisėdiat'!!!

KULTŪRA | GEOGRAFIJĖ | ISTUORĖJĖ | VIERA | MUOKSLOS | SVIETS | TEKNUOLUOGĖJĖS
 ABĖCELĖNIS SARĀŠOS | VĖSAS STRAIPSNIŲ KATEGORĖJĖS | TROKŠTAMIAUSĖ STRAIPSNĖ

audronė pociūtė

Kėtė nuokėš - Indostrejė
 Žemės gikis - elektronika - Vėišāsis valdėms - Arkitektūra - Kuomonakacėjės -
 Indostrejė - Internetis - Medėcina - Inžinerėjė - Teknuoluogėjės - Transportis

Knalė
 Žmuonis - Sarašā - Aptė Žemaitėje - Žemaitiu kalba - Kalendurios

Paėštka
 Vėsė straipsnė - Vėsas kategorejės

Prisėdiėjėms ē bėndruomenė
 Informacėjė filmis, katrėi pėrma karta Ir cė - Senėšems naudoutuojams - Vėdėnė pruojektā - Gramatėka - Klausėmā - Taisiklės ē gėsetaremā

Naujāusė straipsnė
 surės Indėjuo I tūketontmetė pr. m. e. vėdoris, paskiau ēšpleta Peitriū ē Centrenie Azėjuo, dā Tuolėmūsūs
 Gaulāma (apė 560-480 m. pr. m. e.), gava Budas (Buddha sanskretā kalbuo rėšk "pabodės, praregėjės,
 trus šaltėnius - posiaj legendirūs) indu princos, valna valė ēsėšādiėjės karalėšku rūmu prabonguos.

anonsas:
 Užgavėnių linksmybės
 Žemaitijoje - 3 p.

**Išsiilgę meilės vaikai
 skuba į jaunimo
 centrą - 5 p.**

**Kaimo turizmo
 sodybose
 poilsiautojų netrūksta
 ir žiemą - 6 p.**

**Kur yra geriausias
 moterys? - 10 p.**

ISSN 1822-5292

AUDRONĖ POCIŪTĖ
 Kompiuteryje surinkus <http://bat-smg.wikipedia.org> internetinį adresą atsiran-
 da užrašas: „Svėki atvikenė i Vikipedėjė žemaitiu kalbuo“.
www.wikipedia.org - internetinė

enciklopedija, kurioje galima rasti infor-
 macijos apie begales dalykų. Didžiausias
 informacijos bankas vikipedijoje sukurtas
 anglų kalba. Tačiau vikipedijos kūrėjai
 siūlo galimybę sukurti atskirus informaci-
 jos bankus įvairiausiomis kalbomis. Taip

netrukus atsirado vikipedija prancūzų,
 vokiečių, italų, lenkų, lietuvių, kitomis
 kalbomis. O 2006 metų kovo 25 dieną
 užgimė ir žemaitiškasis vikipedijos vari-
 antas.
 Nukelta į 5 p.

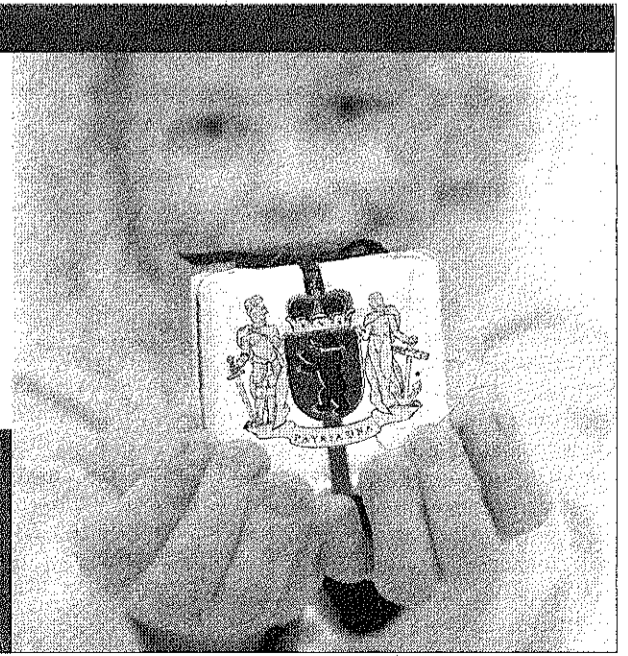
Žemaitėjė tor:

Kalba; Žemi (terėtuorėjė); Didīnga ēstuorėjė; Herba;
 Vieleva; HIMNA ?

A mes anon torem? Je natorem, sosėkorkem anon patis! Siūsket, siūlėket
 žuodžius, eilis, tekstus, simbuolius, katrėij tor būtė pamėnavuotė himni.

Žvejų g. 2, LT-91248, Klaipėda;
 El. paštas: redakcija@labaszemaitija.lt

Projektą vykdo: **Labas ŽEMAITIJA**

VERIAMAS VILTIES VĒRINYS

EDMUNDAS MICKŪNAS

Žemaičių Kalvarijoje antrus metus gyvuoja „Vilties vėrinėliai“ – vaikų ir jaunimo dienos centras, tapęs savais namais jau beveik šešiasdešimčiai seniūnijos vaikų. Daugumas jų yra iš socialinės rizikos grupės šeimų, kuriose dažnai girtaujama, tėvai išsiskyrę ar net smurtaujantys. Tad ir patys vaikai daugiau juodo nei balto matę. Retai gerą žodį girdėję, motinišką šilumą jautę, labai dažnai ir sotesnio maisto kąsnio stokoję... „Vilties vėrinėliuose“ ir stengiamasi jiems visa tai, ir dar daugiau suteikti.

Išsilgę meilės vaikai dovanoja piešinius

Miestelio parapijos namuose įkurdintame centre vaikai būna po pamokų, nuo vidurdienio iki pusės šešių – tuo laiku, kai po mokyklos užsiėmimų išliejama sukaupta energija arba, laukiant geltonojo autobusėlio į savąjį kaimą, ne tik smulkių eibių ar didesnių išdaigų iškrečiama, bet ir rimtesnių „nuodėmių“ padaroma. Dažno vaiko šaltuose namuose gal ir nelaukiama. ... „Vilties vėrinėliuose“ kiekvienas gali ne tik pamokas paruošti, jaustis kaip namuose, nevaržomai bendrauti, bet užsimti prasmingais, jo pomėgius atitinkančiais užsiėmimais, žaisti, dirbti, lavintis. Laikas prabėga greitai, maloniai, naudingai. Vaikai gerai jaučia jiems palankią psichologinę aplinką, nusimeta uždarumo kaukę. Gal todėl čia dažnai gali pamatyti jaudinantį natūralaus dėkingumo kupiną vaiz-

dą, kai prie darbuotojos švelniai priglunda švelnumo išsilgęs vaikutis ar atneša ir paduoda galbūt negrabų, bet nuoširdų piešinėlj. „Čia Jums nupiešiau, mokytoja!..“

Pastebimi veiklos rezultatai

Vaikų ir jaunimo centras pagrindiniu uždaviniu laiko būtinosios pedagoginės, psichologinės ir socialinės pagalbos vaikui ir jo šeimai teikimą, jauno žmogaus ugdymą kultūringu, tautiškai orientuotu, pilietišku, laikantis laiko patikrintų krikščioniškų ir bendražmogiškų vertybių. Kartu skatinamos etninės kultūros apraiškos – nevaržomas bendravimas žemaitiškai – tėvų ir bočių kalba, skiepijama pagarba savo tradicijoms ir papročiams, supažindinama su Žemaitijos simboliais, istorija.

Kasdienės veiklos vaisių greitosiomis nepajusi, neapčiuopsi. Tam reikia ilgo laiko. O šiandien rezultatai geriausiai pastebimi jau įsivaiduose projektuose bei vykdomose programose. Tuo keliu žengiant įminti ir ryškesni pėdsakai. Programų diapazonas platus, papildantis ar net praplečiantis mokyklinio švietimo rėmus.

Jau realizuojamų programų pavadinimai atspindi „Vilties vėrinėlių“ pasirinktą kryptį ir vaikų įgūdžių formavimo sferas: socialinio pobūdžio – „Einu į gyvenimą“; psichinės sveikatos – „Be meilės aš niekas“; organizacijos „Vaiko vartai į mokslą“ programose – „D.R.A.S.A.“ (Drįsk Rūkaly Alkoholio Svaigalų Atsisakyti), „Charakterio ugdymas“, „Žingsniai į prasmingą gyvenimą“, „Savigarba“; dvasingumo – „Dešimt Dievo įsakymų“; pedagoginėje – „Mokslo šaknys karčios, vaisiai – saldūs“; rankdarbių – „Pasidaryk

pat“. Itin vaikų mėgstami išraiškos, meno užsiėmimai – vaidinimas „Nojaus laivas“ Vėrinėlių Teatre, dainavimas ir muzikavimas programose „Išleisk savyje giedantį paukštį“, „Pašlovinkime Viešpatį giesme“, šokio – „Prakalbėk be žodžių“, estetinio lavinimo – „Koks žmogus yra gražus!“, fotografijos – „Sustabdyk akimirka“ bei savitarpio bendravimą ir pagalbą skatinančioje „Vyresniojo draugo/Vyresniosios Draugės“ programoje. Sudėtingesnėse meninėse programose skirtingo amžiaus ir socialinės patirties vaikams kartais prireikia didesnių pastangų ir kūrybinės išmonės. Tokiais atvejais ir darbuotojų triūsas neįtelpa į metodikose numatytus standartus. Tačiau rezultatas visuomet atspirka ir beveik visados būna toks pat: „Patinka! Įdomu! Ką toliau darysime?“

Vaikai mokomi meilės Žemaitijai

Įprastinė vaikų ir jaunimo centro veikla – darbas su vaikais kasdien po pamokų. Tačiau moksleivių kasdieninio užimtumo problemų sprendimas laikas nuo laiko papildomas didesniais projektais, siekiant ne tik padėti mokyklai, šeimoms ir patiems vaikams, bet ir kaupti šioje srityje patirtį, ieškoti įvairesnių darbo formų, pagalbininkų. Kiekvienąsyk stengiamasi vertinti šių projektų praktinį efektyvumą. Tokia konkreiti „Vilties vėrinėlių“ priemonė buvo realizuota birželio mėnesį praėjusių vasaros atostogų metu. Savaitės trukmės dieninė stovykla socialiai remtinių šeimų vaikams suorganizuota gilinant jų pažinimo, saviraiškos bei bendravimo poreikius. Tėvams sutinkant trisdešimt panorusių da-

Medžiai auga iš žemės. Vaikai – iš mūsų. Mes esame jų Žemė. Eugenijaus BUNKOS nuotrauka

lyvauti vaikų kasdien susirinkdavimo stovykloje, iš atokesnių kaimų buvo atvežami, mokyklos valgykloje maitinami. Toliau tai, kas malonu, derinta su tuo, kas naudinga. Stovyklos dalyviai buvo supažindinami su Plungės ir gretimų Skuodo, Mažeikių rajonų, Žemaitijos nacionalinio parko gamtine aplinka, istorinio ir kultūrinio paveldo vaikams įdomesniais objektais, buvo suorganizuotos paskaitėlės ir dvi išvykos-ekskursijos. Vaikų intriagai sužadinti ir kūrybinei išraiškai išsilieti buvo veriamas prosenelių gyvenimo „vėrinys“ rašant metrašty. Kaip sakė senolis... piešiant tema Senovės žemaičiai, fotografuojant ciklą Žvilgsniai atgal. Organizatorėms vaikų stovyklon pavyko sukviesti visą būrį gerų talkininkų.

Pastangas vienija vaikai, tėvai ir pedagogai

Ryški „Vilties vėrinėlių“, dirbančių būtent su socialinės rizikos grupės šeimų vaikais, kryptis yra žalingų įpročių prevencija ir sveikos gyvensenos supratimo

diegimas. Šioje veikloje ugdomi praktiniai socialiniai įgūdžiai: gebėjimas atsispirti neigiamam bendraamžių poveikiui, mokėjimas pasakyti „Ne“, kritiškas reklamos, netgi suaugusių veiksmų vertinimas. Tam buvo skirta dar viena 2006 m. centro priemonė – pirminės narkomanijos prevencijos programos projektas „Tiesiu keliu“. Tiesa, narkomanija dar nėra gyva žaizda Žemaičių Kalvarijoje. Tačiau šios globalios blygybės alsavimas jaučiamas ir kaime. Kartu pakankamai daug dėmesio skirta šiuo metu nemenkiam aktualiam moksleivių alkoholio ir tabako vartojimui. Programos priemonės buvo kryptingai diferencijuotos – skirtos vaikams, tėvams bei pedagogams. Vaikams skaitytas žalingų įpročių prevencijos paskaitėlių ciklas, demonstruoti filmai, paruošta informacija, su jais dirbo psichologė, buvo vedami specialūs įgūdžių ugdymo užsiėmimai, įvykdyta dalyvių apklausa.

Nukelta į 7 p.

INTERNETINĖ ENCIKLOPEDIJA ŽEMAITIŠKAI

Atkelta iš 1 p.

Kūdikio amžius

Šiuo metu žemaitiškoje wikipedijoje yra per tūkstantį straipsnių, pateikiančių įvairiausio pobūdžio informaciją: nuo žemaičių kalbos apibrėžimo iki religinių ar astronomijos mokslo terminų aiškinimo. Informacija suskirstyta skyriais „Koltūra“, „Geografija“, „Istoriografija“, „Viera“, „Muokslos“, „Sviets“, „Teknuoluogėjės“. Pavyzdžiui, technologijų skyriuje gali rasti paaiškinimą, kas yra HTML: HTML (angl. - Hypertext Markup Language) pėlns pavadėnėms hiperteksta žimiejama kalba. Ta ir kuompiuteriu prougramavėma kalba, katra ir skėrta prougramoutė internetėnius poslapius.

Žemaitiškos wikipedijos kūrėjai pripažįsta, kad ši enciklopedija dar tebėra „kūdėkiaus omžiaus“. Vos daugiau nei tūkstantis straipsnių enciklopedijai nėra daug, bet žemaitiškos wikipedijos kūrėjai didžiuojasi spėję iki jos gimtadienio pasiekti šį tikslą. Jie kviečia visus norinčius ir galinčius prisidėti kurti žemaitišką wikipediją. Tai daryti visai paprasta: reikia tik prisiregistruoti žemaitiškoje wikipedijoje ir imtis tekstų kūrimo. Žemaitiškos wikipedijos kūrėjai labai laukia kiekvieno iš mūsų iniciatyvos, nes au-

ginti šį „kūdiki“ vis dėlto nėra labai paprasta.

Kūrėjai

Kas gi tie žemaitiškos wikipedijos kūrėjai, nusprendę savo brangų laiką „parduoti“ už dyką tokiam reikalui? Kad laikas tikrai brangus, liudija tokios pagrindinio žemaitiškos wikipedijos sumanytojo Arno Udovičiaus pastabos wikipedijos forume: „Nuorietiuo e kėtus vėkėpedėjės proujektus ožvestė žemaitėškā (pvz., wikibooks), deja, patapės tievo dabā nuognė mažā čiesa toro“ arba „Lėg vasarė mienėsė būso joudā ožėmts - rimtā prisėdėtė nagalieso... e namuoralėzoukėt (patiam sonkė ir)“.

Apie save Arnas rašo: „Eso Arns Udovičius. Mon 23 metā. Giveno Vėlniou. Bėngės VGTU infuormatėkas specėlibė. 2005 metu bėrželiaus mienėsie padaviau prašėma žemaitėškā wikipedėjė e 2006-03-25 dėina vainėkėma laimiejėms“.

Toliau Arnas žemaitiškoje wikipedijoje taip prisistato:

- Tas nauduotuos vėso šėrdė ir Žemaitėjės patrijuots;
- Tas nauduotuos ir tikons i senovės baltu viera;
- Tuo nauduotuojaus gimtāsīs miests ir Telšė;
- Tuo nauduotuojaus gimtuojī kalba žemaitiu ir;

• Šis vartotojas lietuviškai kalba beveik taip, lyg ši kalba būtų jo gimtoji kalba.

Kiti pagrindiniai žemaitiškos wikipedijos kūrėjai, nenuilstamai siekiantys, kad dabar ši duomenų bazė pasiektų jau 10 000 straipsnių limitą – mažeikiškiai Tadas, Algirdas ir Rytis. Visų trijų gimtoji kalba žemaičių, visi trys – visa širdimi Žemaitijos patriotai ir beje visi trys – Mažeikių krepšinio komandos fanai. Kurti žemaitišką wikipediją padeda nemažai lietuvių. Labiausiai prisidėję – Tomas Plečkaitis iš Klaipėdos ir Šarūnas iš Kedainių. Sprendžiant kalbos klausimus stipriai padeda latgalis Armands Kociņš.

Žemaičių kalbos problemos

Nuo pirmo iki paskutinio puslapio viskas žemaitiškoje wikipedijoje rašoma žemaičių kalba. Vertingi enciklopedijoje pateikti lietuvių-žemaičių, žemaičių-lietuvių ir netgi žemaičių-lietuvių-anglų kalbų žodynai. Skyriuje „Rašības pamukas“ galima rasti instrukcijas, kaip kompiuterio klaviatūros klavišų pagalba užrašyti žemaitišką raidės a, e, i.

Deja, žemaičių kalba žemaitiškoje wikipedijoje dažnai yra ganėtinai netaisyklinga – neatitinka nei

Jurgio Pabrėžos, nei Alekso Girdenio nustatytų žemaičių kalbos rašybos taisyklių. Kai kuriuos užrašus sunku suprasti netgi geram žemaičių kalbos žinovui.

Na, bet reikia tikėtis, kad ši problema – laikina. Skirtinguose miestuose gyvenantys žemaitiškos wikipedijos kūrėjai forume intensyviai bando aiškintis, kaip žemaitiškai reikėtų rašyti taisyklingai ir netgi gvildena bendrinės žemaičių kalbos rašybos idėją. Žodžiu, vyksta rimta diskusija.

Tiesa, į ją įsivieliantys kalbininkai kelia naują klausimą – ar apskritai yra žemaičių kalba. Valstybinės lietuvių kalbos komisijos pirmininkė (beje, žemaitė) Irena Smetonienė pastebi, kad mokslo įrodyta, jog yra tik žemaičių tarmė. Tuo tarpu A. Udovičiaus yra nusiteikęs siekti, kad žemaičių kalba gautų ISO 639 kodą, kokį turi visos pripažintos Europos kalbos: lietuvių – LT, latvių – LV ir t.t. Beje, kai kurios regioninės kalbos – kašubų, neapoliečių – taip pat turi ISO kodą: kašubai – CSB, neapoliečiai – NAP ir t.t.

Turint ISO kodą, būtų įmanoma žemaičių kalba kurti internetines programas – tai būtų žingsnis į priekį, siekiant, kad žemaičiai savo kalbą gerbtų ir saugotų.

ISO 639 kodas buvo reikalingas ir kuriant žemaitišką wikipediją. Jo

neturint, žemaitiškos wikipedijos internetiniame adrese panaudotas junginys bat-smg (baltų kalba + žemaičių kalba). Kol kas žemaičių kalbos ISO kodo patvirtinimas JAC organizacijoje (angl. Joint Advisory Committee – Jungtinis patariamasis komitetas ISO 639 klausimais) atmestas ir dėl to patarta kreiptis į kalbų duomenų bazę Ethnologue.com.

Ne tik žemaičiai

Beje, neseniai wikipediją savo kalba (tarme) nusprendė susikurti ir Latvijos latgaliai. Kalbininkai mano, kad latgaliai kaip ir žemaičiai kalba ne atskira kalba, o tarma. Bet akivaizdu, kad latgaliams kaip ir žemaičiams tai netrukdo norėti turėti atskirą wikipedijos variantą.

Norint jį sukurti nauja kalba (tarme), reikia, kad vikibendruomenė tam pritarų. Žemaičiams teikiant prašymą buvo ganėtinai paprasta – užteko draugų rato palaikymo (žemaitišką wikipedijos projektą paremė 11 žmonių). Armando Kociņšo vedami latgaliai pateko į keblesnę situaciją – kai jau viskas buvo parengta, pasikeitė tvirtinimo taisyklės ir viską tenka pradėti nuo pradžių. Kol kas internete galima rasti tik testinę latgalių wikipedijos versiją: <http://incubator.wikimedia.org/wiki/Test-wp/bat-ltg>.